

TVERRFAGLIG INNSATS RUNDT SYNSNEDSETTELSE

MARTE HELENE FOSS
INFORMASJONSKONSULENT, HØGSKOLEN I GJØVIK

Har du tenkt over hvordan mennesker med sterke synsnedsettelse ser og opplever omgivelsene? Tenk deg for eksempel at synsfeltet ditt er sterkt innsnevret, eller at du ser omverdenen gjennom en grå hinne. Tenk deg at hvor du enn går vil du påvirkes av lysforholdene. Å bevege seg fra et sted med sterkt lys til et sted hvor det er dunkelt kan gi store vanskeligheter med å tilpasse øynene. Andre opplever uklare flekker som flytter seg etter hvor man fester blikket. Det er ingen selvfølge å se verden slik du ser den. Samtidig er det vanskelig for mennesker som ser og alltid har sett godt å sette seg inn i hvordan mennesker med synsnedsettelse opplever hverdagen, hvordan det er å bevege seg rundt i byen, på skolen, jobben, biblioteket, i butikken eller på kjøpesenteret med begrenset syn. Er samfunnet godt tilrettelagt for alle som ikke ser og opplever omgivelsene like selvfølgelig som deg?

På Norsk forskningslaboratorium for universell utforming (UU-laboratoriet) ved Høgskolen i Gjøvik (HiG) har de lenge lekt med tanken på hvordan man bedre kan sette seg inn i hverdagen til mennesker med nedsatt syn. I høst er det satt i gang et studentprosjekt som i en utprøvningsfase skal se på akkurat denne problemstillingen. Tre studenter på Bachelor i medieproduksjon skal bruke avansert videoutstyr for å filme hvordan mennesker med ulike synsnedsettelse ser omgivelsene. Dette har aldri før blitt gjort på film.

Ikke bare er dette nybrottsarbeid når det kommer til å skape en kontinuerlig historie

om hvordan mennesker med nedsatt syn ser omverdenen. Det er også et godt eksempel på hva som kan komme i stand når folk fra ulike fagområder samarbeider for å løse problemstillinger. I forprosessen til dette prosjektet har flere avdelinger ved HiG vært involvert. Fagfolk fra UU-laboratoriet og Medieteknologilaboratoriet (MTL) har gått sammen med hver sin kompetanse, og underveis i prosessen har de også fått bidrag fra Additive Manufacturing-laboratoriet, som har 3D-printet deler det har vært behov for i utformingen av det tekniske utstyret. Dette er et godt eksempel på innovasjon og utvikling og deling av kunnskap på tvers av fagmiljøene. Resultatet er fruktbare ideer som tilfører fagfeltet noe nytt. Samarbeid av denne typen er kanskje mer krevende, men samtidig gull verdt.

At studenter på Bachelor i medieproduksjon nå er involvert i de første prøvefasene er flott. Dette er ikke et typisk medieproduksjonsprosjekt, og studentene er veldig motivert. De er med på å bane veien innenfor et helt nytt område, de får mulighet til å benytte høyteknologisk utstyr og de får produsere filmer som kan brukes for å skape bedre forståelse for hvordan mennesker med ulike synsnedsettelse har det. På lengre sikt kan de være med på å gjøre hverdagen for denne gruppen mennesker lettere. Slike filmer kan bli et nyttig verktøy i fremtiden, i for eksempel byplanlegging og utforming av bygninger. Det kan påvirke politikerne til å ta bedre beslutninger om tilrettelegging og universell utforming. På den måten kan dette som nå i startfasen er et studentprosjekt, på

sikt være med på å påvirke utformingen av samfunnet vårt.

I første omgang skal studentene bruke to kameraer synkront. Det ene skal filme verden slik mennesker med normalt godt syn ser den. Det andre kameraet skal bruke filtre spesialtilpasset til å representere ulike synsnedsettelse. Filtrene er i dag fysiske, hvor det brukes glassplater som er påvirket på forskjellige måter for å etterligne synet til mennesker med for eksempel grå eller grønn stær. Målet på sikt er å utvikle digitale filtre. Høgskolelektor Kjell Are Refsvik ved MTL forteller at det ultimate målet er å utvikle en type brille som kan filtrere i sanntid, som vil gi brukeren mulighet til å «ikle» seg ulike synsnedsettelse etter hvilke forskningsbehov man har. Det vil ikke bare kunne gi en bedre forståelse av hvordan mennesker med synsnedsettelse ser verden, men også hvordan det er for dem å manøvrere rundt.

Hvorfor det tekniske utstyret, kunne ikke like godt mennesker med synsnedsettelse selv deltatt i forskningen? Problemet er at det ikke er lett å formidle hvordan ting oppleves, på en måte som gjør at forskerne kan forstå det og gjøre bruk av det vitenskapelig. Det er nødvendig med et referansepunkt, noe kameraene vil kunne gi. Teknologien vil også gi mulighet til å sammenligne ulike grader av synsnedsettelse på en systematisk måte.

Filmene kan altså i neste omgang distribueres til politikere, arkitekter og byplanleggere. Samtidig representerer dette bare en liten del av mulighetene. Filmer som gir innsikt i hvordan mennesker med både syns- og hørselnedsettelse opplever verden kan brukes til en rekke formål. Teknologien kan for eksempel gi lærere i undervisningssituasjoner bedre forståelse for hvilke behov elever med syns- og hørselnedsettelse har.

Norsk forskningslaboratorium for universell utforming på Høgskolen i Gjøvik og lærerutdanningen ved Høgskolen i Hedmark

planlegger et samarbeid innenfor nettopp dette. Norges Blindforbund og Hørselshemmedes landsforbund er også involvert. Det er søkt om midler til et utviklingsprosjekt som skal filme hvordan mennesker med både syns- og hørselsutfordringer opplever undervisningssituasjoner. I etterkant kan læreren selv se hvordan teknikkene vedkommende bruker faktisk oppleves av eleven. Det kan gi en unik innsikt, og filmene kan brukes i pedagogisk sammenheng i utdanningen av lærere.

Mulighetene er altså mange med denne teknologien. Når ulike fagområder går sammen på en måte som denne utvikles nye ideer, og nye forskningsprosjekter settes i gang. Det gir ringvirkninger, og allerede i høst og vinter skal studentprosjektet gi oss de første spennende resultatene.